

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Evaluační zpráva Chodov

Mgr. Daniela Büchlerová

Září 2020

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Obsah

Seznam zkratk	3
Shrnutí evaluační zprávy	4
1 Úvod.....	5
2 Základní terminologie.....	5
3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ	7
3.1 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci	7
3.1.1 Dávky hmotné nouze.....	8
3.1.1 Nezaměstnanost.....	9
3.1.1 Zadluženost	10
3.1.1 Kriminalita	12
3.2 Spolupráce obce Chodov s ASZ v lokalitě.....	13
4 Zadání a cíle evaluace a metodologie.....	13
4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria	14
4.2 Limity evaluace	15
4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ	16
5 Evaluované priority a cíle SPSZ.....	16
6 Hlavní zjištění	20
6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení	20
6.1.1 Dopad 1: Zvýšení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných a jinak znevýhodněných obyvatel Chodova	21
6.2 Naplňování cílů Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám	27
6.2.1 Adresnost a relevance	27
6.2.2 Konzistence s potřebami	27
6.2.3 Koordinace.....	27
6.2.4 Synergie na úrovni opatření	28
6.2.5 Udržitelnost.....	28
6.3 Spolupráce aktérů a Agentury pro sociální začleňování	28
7 Závěry evaluace.....	30
Seznam tabulek	31
Seznam schémat.....	31

Seznam zkratek

APK	asistent(i) prevence kriminality
ASZ	Agentura pro sociální začleňování
ČSÚ	Český statistický úřad
HN	hmotná nouze
IROP	Integrovaný regionální operační program
KoP ÚP	Kontaktní pracoviště Úřadu práce
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
LP	Lokální partnerství
MěÚ	Městský úřad
MP	Městská policie
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NNO	nestátní nezisková organizace
NZDM	nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OPZ	Operační program Zaměstnanost
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálněprávní ochrany dítěte
RIP OP Z	Regionální individuální projekt operačního programu Zaměstnanost
SAS	Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi
SPSZ	Strategický plán sociálního začleňování
SÚPM	společensky účelná pracovní místa
SVL	sociálně vyloučená lokalita/ sociálně vyloučené lokality
TP	terénní program
ÚP	Úřad práce
VOŠ	vyšší odborná škola
VPP	veřejně prospěšné práce

Shrnutí evaluační zprávy

Tato zpráva je výsledkem **evaluace spolupráce** Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Chodov a **dopadu** Strategického plánu sociálního začleňování města Chodov 2015 - 2018¹ (SPSZ). Spolupráce obou subjektů byla navázána v roce 2014 a předčasně ukončena z iniciativy města na jaře roku 2017. Předmětem evaluace byla především **oblast zaměstnanosti SPSZ**, byl ale také zhodnocen vývoj obce z hlediska jednotlivých dimenzí sociálního vyloučení mezi lety 2014 a 2019.

Bylo zjištěno, že **ve všech sledovaných ukazatelích** (výplata dávek hmotné nouze, nezaměstnanost, zadluženost, kriminalita) **došlo k pozitivní změně**, což svědčí o celkovém sociálním vzestupu města. Rozhovory s místními aktéry však nepotvrdily, že by zlepšení situace pozorovatelné v datech bylo pocíťováno také místními obyvateli a institucemi. **Počet sociálně vyloučených** či sociálním vyloučením ohrožených osob se v Chodově od roku 2014 v podstatě **nezměnil**, což je dáno i vyšší migrací v rámci regionu i mimo něj, takže pokud se daří některým domácnostem či jednotlivcům vymanit z těžké sociální situace, jejich místo zaujmou noví příchozí mnohdy s ještě nižším sociálním statutem.

V oblasti zaměstnanosti, která byla ústředním tématem evaluace, **došlo k velmi výraznému zlepšení v podobě snížení podílu nezaměstnaných o 6,3 procentního bodu a podílu dlouhodobě nezaměstnaných z celkového počtu uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce o 35 p. b.** Zlepšení je výsledkem ekonomické konjunktury České republiky posledních let a obecné situace na trhu práce, nikoliv dopadem implementace cílů a opatření SPSZ. Z naplánovaných opatření se realizoval jen zlomek. Jejich pozitivní výsledky jsou nesporné, avšak oproti vlivu globálních změn na trhu práce kapacitně zanedbatelné. Hlavními místními aktéry podílejícími se na změně v této oblasti jsou NNO Rubikon Centrum, které zde realizuje již několikátý projekt, a městská společnost Chodovské technické a ekologické služby.

Spolupráce mezi ASZ a městem v Chodově neměla úspěšný průběh, což je hlavním důvodem toho, že **strategický plán nebyl naplněn**. Rovněž se zde plně **nerozvinula platforma lokálního partnerství a nedošlo ke koordinaci integračních aktivit** napříč relevantními místními aktéry. Spolupráce zde probíhá parciálně u poskytovatelů sociálních služeb či mezi městem a jednotlivými subjekty. Neúspěch intervence ASZ lze přičítat personálním problémům ASZ v době vzniku SPSZ, nejasným podmínkám projektového financování místních aktivit při přechodu na režim KPSVL, ale i menší aktivitě a zájmu ze strany města na systémových změnách při řešení sociálního začleňování.

¹ https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/SPSZ_Chodov_2015-2018.pdf

1 Úvod

Následující zpráva předkládá výsledky zhodnocení spolupráce Agentury pro sociální začleňování (ASZ) s obcí Chodov v letech 2014 - 2017 zpracované na základě analýzy výstupů a výsledků implementace Strategického plánu sociálního začleňování 2015 - 2018², konkrétně implementace opatření, která se týkají oblasti zaměstnanosti – toto tematické zúžení je dále vysvětleno v kapitole 4. Ve zprávě je evaluována realizace naplánovaných opatření a dosahování strategických cílů s ohledem na jejich dopad na stav sociálního vyloučení v obci. **Cílem evaluace je zhodnotit efekt jednotlivých opatření a lokálního partnerství na dosažení dopadů**, a poskytnout tak zpětnou vazbu partnerům v lokalitě, ASZ, ale také poskytovateli finanční podpory, případně tvůrcům státních i lokálních sociálních politik. Výsledky zprávy jsou využitelné pro nastavování dalších intervencí v oblasti sociálního začleňování v lokalitě Chodov i v jiných lokalitách, kde působí ASZ, případně pro formulaci obecných politik řešení sociálního vyloučení.

2 Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování, která je od roku 2020 jedním z odborů Ministerstva pro místní rozvoj ČR, byla v roce 2008 (ještě jako odbor Úřadu vlády ČR) ustavena jako ústřední nástroj státní správy pro řešení sociálního začleňování. V lednu 2020 se stala součástí struktury Ministerstva pro místní rozvoj ČR, konkrétně sekce pro bydlení a sociální začleňování a i nadále je samostatným odborem pro sociální začleňování. Jejými dvěma základními úkoly je zajištění podpory obcím v procesu sociální integrace a odborná koordinace řešení sociálního vyloučení na národní úrovni. ASZ podporuje obce a města v tom, aby mohly plnit svoji funkci v zajišťování rovného přístupu ke vzdělávání, bydlení, zaměstnání, zdravotní péči a dalším zdrojům a institucím všem svým občanům bez ohledu na jejich sociální status.

Základním nástrojem ASZ při řešení sociálního vyloučení v konkrétní obci/obcích je **sítování a propojování relevantních místních aktérů**, které je nezbytným předpokladem pro implementaci integračních procesů. K tomu slouží tzv. **lokální partnerství (LP)**, platforma, v jejímž rámci se koordinovaně řeší jednotlivé problematické oblasti prostřednictvím vytyčení strategických cílů a naplňování konkrétních opatření pro jejich naplnění. Strategické cíle, opatření k jejich dosahování a jiné inkluzivní aktivity jsou ukotveny v dokumentu s názvem **Strategický plán sociálního začleňování (SPSZ)**, který je za odborné a facilitační podpory lokálního konzultanta ASZ vytvářen lokálním partnerstvím obce. SPSZ je ústředním nástrojem řešení sociálního začleňování v konkrétní obci, podle něhož spolupráce ASZ a obce probíhá, a na jehož základě je také možné zhodnotit úspěch intervencí a spolupráce aktérů včetně ASZ.

ASZ za dobu svého působení dosáhla značných úspěchů, především v odborném zmapování problému sociálního vyloučení a možností jeho řešení a v rozšíření sociálně inkluzivního diskurzu. Podařilo se jí v lokálních samosprávách implementovat nové způsoby práce představované především propojením, koordinací a aktivizací místních aktérů. Je schopna také pojmenovávat sociální problém přesněji a šířeji i s jeho příčinami, čímž je umožněna změna vnímání problému aktéry místní sociální politiky. Může poskytnout alternativu

² https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/SPSZ_Chodov_2015-2018.pdf

k segregačním a restriktivním praktikám, v nichž vidí řada lokálních politiků jediný nástroj řešení.

V rámci své práce však naráží také na určité **limity**. Jedním z limitů je skutečnost, že vůči partnerům nedisponuje vlastními finančními zdroji a sehrává tak primárně úlohu odborného poradce a motivátora. Disponuje rovněž jen omezenými možnostmi systémového ovlivňování na úrovni národní politiky. ASZ je tedy hlavně zprostředkujícím aktérem, který nemá přímý vliv na stav sociálního vyloučení a sociálně vyloučených lokalit v obcích.

V současné době je nejsilnějším nástrojem vlivu na obce v rukou ASZ **Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL)**, který umožňuje obcím spolupracujícím s ASZ exkluzivně podávat projekty do uzavřených nesoutěžních výzev, kde jsou pro ně předem alokovány finanční zdroje. Projektové poradenství v rámci KPSVL se tak stává zásadní intervencí ASZ ovlivňující řešení sociálního začleňování v obcích.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nacházejí v situaci, kdy mají **ztížený přístup ke zdrojům** běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování. Se sociálním vyloučením je často spojena určitá míra **stigmatizace** ze strany většinové společnosti, která může izolaci ještě prohlubovat.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s **několika zásadními existenčními problémy zároveň**, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na státní podpoře, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra migrace. Jednotlivé ukazatele samy o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Různé kombinace intenzity těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o **sociálně vyloučené lokalitě (SVL)**. Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou zákonné normy, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi něž se řadí např. životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukuje. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou. Je však nutné důrazně se vyhradit proti zaměňování pojmu sociální vyloučení s příslušností k romskému etniku. Výše uvedený popis fenoménu sociálního vyloučení jasně dokládá, že stav vyloučení

ze společnosti může postihnout kohokoliv, nehledě na jeho etnickou příslušnost. Tomu také odpovídá zacílení intervencí Agentury pro sociální začleňování.

3 Kontext lokality a spolupráce s ASZ

3.1 Socioekonomický kontext a rozsah sociálního vyloučení v obci

Chodov je druhé největší město v okrese Sokolov v Karlovarském kraji. Svou rozlohou i počtem obyvatel, kterých je přibližně 13 000, tvoří významné regionální centrum. Chodov je město průmyslového charakteru. Již začátkem 19. století zde byla vystavěna první porcelánka a v 19. století tu byla rovněž zahájena těžba hnědého uhlí. Rozvoj průmyslu v Chodově a okolí dále pokračoval zejména v druhé polovině 20. století, kdy se také výrazně změnila skladba místního obyvatelstva. Po 2. světové válce bylo odsunuto německé obyvatelstvo, které postupně nahrazoval příliv dělníků z různých částí Československa pro rozvíjející se důlní a chemický průmysl. Bytové potřeby nových obyvatel města, kteří se přistěhovali za prací, byly od konce 60. let řešeny výstavbou panelových sídlišť, čímž se také změnil charakter města. Na socioekonomické situaci města se významně podepsaly strukturální změny po roce 1989. Útlum těžby uhlí a těžkého průmyslu a zánik většího množství výrobních podniků přinesl nezaměstnanost a zhoršení sociální situace celého regionu. V posledních letech se situace v regionu díky ekonomické konjunktúře, vstupu zahraničního kapitálu a vzniku nových industriálních zón zlepšila, strukturální sociální problémy vázané na vyšší míru materiální deprivace a geografickou polohu i skladbu obyvatel zde však přetrvávají.

V době zahájení spolupráce s ASZ, tedy v roce 2014, žilo v Chodově **ve čtyřech identifikovaných sociálně vyloučených lokalitách zhruba 450 - 500 osob**, které tvořily odhadem 150 domácností³. Kromě toho se lidé se znaky sociálního vyloučení nacházeli i v jiných částech města, neboť podle analýzy výplaty sociálních dávek bylo v roce 2014 **celkem 660 domácností v hmotné nouzi**⁴. V současné době se podle výpovědí místních aktérů počet sociálně vyloučených pohybuje v podobných intencích. Ve městě se nacházejí čtyři relativně homogenní koncentrované a prostorově ohraničené sociálně vyloučené lokality, přičemž jedna z nich, tvořená sídlištěm u Kassu, je méně koncentrovaná a žije zde i běžná populace. Lokality jsou rozmístěny v různých částech města, lokalita Železný dvůr je vzdálenější od centra a lze ji považovat za prostorově vyloučenou, avšak všechny lokality jsou v dosahu plné občanské vybavenosti. Ve všech lokalitách byl jak v roce vstupu ASZ, tak v současné době snížený standard bydlení, zejména přelidněné malometrážní byty a zhoršené hygienické zázemí a špatný technický stav budov. Vysoký podíl mezi sociálně vyloučenou populací tvoří Romové, podle kvalifikovaného odhadu místních aktérů je jich mezi sociálně vyloučenými zhruba 60 %.

Město Chodov se potýkalo a stále potýká s problémy typicky se vyskytujícími v příhraničních oblastech Sudet a v obcích s vyšší koncentrací sociálně vyloučených osob. Jde především o zvýšený výskyt sociálně patologických jevů (kriminalita, zneužívání drog, nefunkční rodiny), jehož příčinou i následkem zároveň je materiální deprivace části obyvatel, kteří se do Chodova dostali v důsledku stěhování za prací v 60. - 80. letech 20. století, o níž pak zhusta během 90. let přišli. Důležitým faktorem kumulace sociálního vyloučení v Chodově - a podobných

³ Dvořáková T. a kol.: Situační analýza města Chodov v Karlovarském kraji, 2015

⁴ Dvořáková T. a kol.: Situační analýza města Chodov v Karlovarském kraji, 2015

místech - je jeho geografické umístění v oblasti Sudet, kde i po 75 letech od vyhnání původního obyvatelstva je společnost jinak strukturovaná než v ostatních částech republiky. Zdejší obyvatelstvo jako celek vykazuje nižší vzdělání, sociální a kulturní kapitál a často zde chybí přirozené vazby jak mezi lidmi a jednotlivými segmenty populace, tak především k místu bydliště jako domovu. Dalším průvodním jevem této situace je poměrně velká migrace obyvatel, která dále komplikuje sociální problémy obce. V Chodově byla zaznamenána silná vnitřní migrace, zejména mezi lokalitami identifikovanými jako sociálně vyloučené, a rovněž vnější migrace v rámci okresu Sokolov.

3.1.1 Dávky hmotné nouze

V době implementace SPSZ a v letech následujících **došlo v Chodově k radikálnímu snížení počtu příjemců dávky pro sociálně nejslabší - Příspěvku na živobytí (PnŽ)**, která indikuje přítomnost chudoby a sociálního vyloučení. Zatímco v roce 2014 bylo v obci Chodov průměrně 660 příjemců dávky, v roce 2019 pouze 368, což znamená **úbytek o 44 %** (viz tabulka 1 níže). Tento vývoj jednak souvisí s celorepublikovým trendem posledních let, kdy pozorujeme, že se vinou nulové valorizace životního minima, a zároveň rostoucí výše minimální mzdy rozšiřuje segment obyvatel, kteří mají velmi nízké příjmy, a s ohledem na rostoucí životní náklady žijí na hranici chudoby. Přesto však při sečtení příjmu své domácnosti nemají nárok na dávku Pomoci v hmotné nouzi (HN), jejíž součástí je Příspěvek na živobytí; jednak se skutečně pozitivním ekonomickým vývojem ČR a souvisejícím poklesem počtu osob žijících v chudobě či chudobou ohrožených. Mezi lety 2014 a 2019 poklesl celkový počet příjemců Příspěvku na živobytí v České republice o 57 %, v okrese Sokolov pak dokonce o 61 %. **Při srovnání uvedených čísel pozorujeme, že Chodov sice do jisté míry kopíruje celorepublikový trend, pokles příjemců dávek je zde však výrazně nižší než v okrese Sokolov i v ČR.** Mezi lety 2014 a 2019 v Chodově **rovněž výrazně poklesl počet příjemců Doplatku na bydlení (DnB)**, další (nenárokové) součásti dávky Pomoci v hmotné nouzi, a to **o 40 %** (viz tabulka 1). Pokles je opět výrazný, i když zásadně nižší než v okrese Sokolov (- 55 %) i v ČR (- 51 %).

Tabulka 1: Srovnání počtu příjemců dávek hmotné nouze v Chodově, ORP Sokolov a ČR mezi lety 2014 - 2019

	obec Chodov		ORP Sokolov		ČR	
	PnŽ	DnB	PnŽ	DnB	PnŽ	DnB
2014	660	260	2622	996	148 317	68 977
2019	368	156	1 034	446	63 119	33 850
rozdíl	- 44 %	- 40 %	- 61 %	- 55 %	- 57 %	- 51 %

Zdroj: Statistiky MPSV

Pokles počtu příjemců dávek hmotné nouze lze nejpravděpodobněji vysvětlit státní sociální a zaměstnanostní politikou, jak už bylo popsáno výše, dále je jistě možné tvrdit, že určitá část

příjemců dávek hmotné nouze díky ekonomickému růstu republiky získala zaměstnání, vymanila se ze závislosti na dávkách a zlepšila svou životní úroveň. Podle výpovědí místních aktérů zde ale zřejmě bude významnější roli hrát také šedá ekonomika a velmi rozšířená práce načerno, jejímž hnacím motorem je vysoká předluženost obyvatel Chodova (viz níže). Je tedy pravděpodobné, že řada bývalých příjemců dávek nyní pracuje načerno a z evidence úřadu práce vypadává, ať už z vlastní vůle, nebo kvůli značně restriktivnímu přístupu Úřadu práce ČR vůči osobám evidovaným jako uchazeči o zaměstnání v posledních letech, kdy se zintenzivnilo **sankční vyřazování** z evidence ÚP, a to zejména v oblastech s vysokým podílem dlouhodobě nezaměstnaných. Například v roce 2019 bylo v okrese Sokolov sankčně vyřazeno 6,7 % všech uchazečů o zaměstnání v evidenci Kontaktního pracoviště (KoP) ÚP⁵, což je o 3,42 % více, než je průměr ČR. Uchazeč o zaměstnání, který je sankčně vyřazen z evidence – obvykle pro nesplnění nějaké povinnosti uložené úřadem práce⁶ – ztrácí nárok na dávku Pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc) na dobu 3 až 6 měsíců, přičemž vyřazení může být opakované. Velký pokles příjemců dávky hmotné nouze v Chodově nasvědčuje tomu, že se zde celkově zlepšil stav sociálního vyloučení a zmírnila se chudoba obyvatel. Na základě výše uvedeného však nelze ze zjištěných údajů činit definitivní závěry, neboť zde může intervenovat řada vnějších faktorů, které tato studie není schopna postihnout.

3.1.1 Nezaměstnanost

V době strategického plánování (2014) činil podíl nezaměstnaných v obci Chodov 10,1 %, což lehce převyšovalo průměr okresu Sokolov (9,7 %), a poměrně výrazně převyšovalo průměr Karlovarského kraje (7,9 %), respektive celé ČR (7,1 %). **Od roku 2014 se v Chodově, stejně jako v celé České republice, nezaměstnanost významně snížila. K říjnu roku 2019 vykazoval Chodov 3,8% podíl nezaměstnaných, což je takřka shodný údaj jako v okrese Sokolov, a o 1,3 p. b., respektive 1, 2 p. b. více než zaznamenal Karlovarský kraj či ČR celkem** (viz tabulka 2). Podíl nezaměstnaných v Chodově se v průběhu 5 let snížil o 6,3 procentního bodu, což znamená takřka dvojnásobně vyšší zlepšení oproti výsledku celku ČR, který činí 3,4 p. b.

Tabulka 2: Srovnání podílu nezaměstnaných v Chodově a relevantních územních celcích mezi lety 2014 a 2019 (údaje jsou vždy za měsíc říjen)

	2014	2019	rozdíl
Chodov	10,1	3,8	- 6,3
Okres Sokolov	9,7	3,7	- 6
Karlovarský kraj	7,9	2,5	-5,4
Česká republika	7,1	2,6	4,5

Zdroj: Údaje MPSV ČR

Z tohoto srovnání jednoznačně vyplývá, že se **situace v oblasti nezaměstnanosti ve městě Chodov výrazně zlepšila**. Zásadní vliv na zlepšení měla celková ekonomická konjunktura

⁵ <https://mapanezamestnanosti.cz/>

⁶ Jde například o: nedostavení se na schůzku na ÚP, odmítnutí rekvalifikace, odmítnutí nabídky zaměstnání, podezření na nelegální práci, nedodržení individuálního plánu, atp.

České republiky, příchod nových zaměstnavatelů do regionu a zvýšená poptávka po zaměstnancích v sousedním Německu. V malém měřítku a jednotlivých případech ke snížení nezaměstnanosti, a to ve skupině výrazněji znevýhodněných uchazečů o zaměstnání, mohly přispět i intervenční aktivity vycházející ze SPSZ – reintegrační projekt organizace Rubikon centrum, realizace VPP, regionální individuální projekty ÚP ČR či posílení kapacit sociálních služeb.

Při interpretaci těchto statistik však musíme brát v úvahu jejich limity spočívající v tom, že nejsme schopni odlišit podíl nezaměstnanosti osob v sociálně vyloučených lokalitách od celkové nezaměstnanosti v obci. Pro popis stavu sociálního vyloučení je více vypovídající srovnání podílu **dlouhodobě nezaměstnaných** (evidovaných déle než 12 měsíců) na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání. Skupina dlouhodobě nezaměstnaných se totiž přesněji překrývá s populací sociálně vyloučených. Při pohledu na tuto statistiku (viz tabulka 3) zjistíme, že se **podíl uchazečů o zaměstnání nacházejících se nepřetržitě v evidenci více než 12 měsíců mezi lety 2014 a 2019 zásadně snížil**: v roce 2014 tvořili dlouhodobě nezaměstnaní 55 % všech uchazečů o zaměstnání, v roce 2019 už jen 20 %. Tato data naznačují, že i tato skupina nezaměstnaných našla ve větší míře uplatnění na trhu práce. Opět zde ale musíme vzít do úvahy problematiku sankčního vyřazení, které se obvykle týká spíše dlouhodobě nezaměstnaných (viz výše).

Tabulka 3: Srovnání podílu dlouhodobě nezaměstnaných v Chodově v letech 2014 a 2019

	2014	2019	rozdíl
uchazeči o zaměstnání	1002	378	- 624
uchazeči v evidenci 12 m.+	548	76	- 472
podíl uchazečů 12 m.+ k celkovému počtu uchazečů	55 %	20 %	- 35 p. b.

Zdroj: <https://mapanezamestnanosti.cz/>

Další vývoj nezaměstnanosti v Chodově v roce 2020 je zásadně ovlivněn pandemií koronaviru, která přinesla změny a nejistotu na pracovním trhu. Z tohoto důvodu nemá smysl hodnotit lokální vývojový trend tohoto roku.

3.1.1 Zadluženost

Obecný stav zadlužení obyvatel Chodova v době implementace SPSZ shrnuje tabulka 4 s podíly osob v exekuci v jednotlivých relevantních územních celcích. Je z ní patrné, že **v letech 2016 i 2017 byl podíl osob v exekuci v obci Chodov více než dvakrát vyšší než v celé ČR** a značně převyšoval i průměr v okrese Sokolov. Chodov se tak řadil k nejhůře postiženým obcím v republice. Pozdější vývoj je již optimističtější, za rok 2018 sice nemáme k dispozici data za menší územní celky než okresy, ale údaj za rok 2019, který uvádí, že exekuci čelí 17,69 % obyvatel Chodova, ukazuje na **významné zlepšení situace**. V tomto roce obec Chodov dokonce vykazuje lepší výsledky než průměr okresu Sokolov, a to o více než jeden procentní bod, přibližuje se průměru Karlovarského kraje, avšak ve srovnání s celou

ČR je stále více než dvojnásobný. Poklesem počtu osob v exekuci Chodov **kopíruje celostátní trend posledních let, přičemž v tempu poklesu**, který mezi lety 2016 a 2019 činí 3, 1 p. b., a ve srovnání s rokem 2017 dokonce 6 p. b., **jej výrazně převyšuje**. Počet předlužených obyvatel Chodova ale stále dosahuje velmi vysokých čísel a je nezbytné věnovat tomuto jevu zvýšenou pozornost. Pro řešení situace však mají aktéři na obecní úrovni jen velmi omezené možnosti. Bariéry řešení zadluženosti, a především předluženosti, jsou na systémové úrovni, a i přes novelu insolvenčního zákona z loňského roku (2019) se je zatím nepodařilo odstranit, a reálně tak umožnit oddlužení větší skupině předlužených.

Tabulka 4: Srovnání podílu osob v exekuci v různých územních celcích v letech 2016 - 2019

	2016	2017	2018	2019
Chodov	20,81 %	23,61 %	data nejsou k dispozici	17,69 %
Okres Sokolov	18,21 %	20,75 %	20,30 %	18,97 %
Karlovarský kraj	15,81 %	17,45 %	16,85 %	16,30 %
Česká republika	9,3 %	9,7 %	9,2 %	8,7 %

Zdroj: mapaexekuci.cz

Jedním z mála nástrojů řešení předluženosti obyvatel, který mohou použít lokální aktéři, je zřízení **dluhové poradny**, kde mohou zadlužení zdarma získat informace a pomoc. V SPSZ bylo naplánováno zahájení poskytování dluhového poradenství a aktivit na podporu finanční gramotnosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit jako nástroj prevence ztráty bydlení. Toto opatření bylo naplňováno městským projektem *Prevence a sanace dluhů obyvatel Chodova ohrožených ztrátou bydlení*⁷. V rámci projektu byla zřízena ambulantní dluhová poradna v rozsahu 4 hodin týdně a probíhala terénní sociální práce. Po skončení projektu se dluhovému poradenství věnují sociální pracovníci městského úřadu (MěÚ), organizace Rubikon Centrum v rámci své cílové skupiny osob po výkonu trestu, a rovněž terénní program a SAS organizace Člověk v tísni.

S ohledem na rozsah problému se zdá, že místní kapacity dluhového poradenství potřebu obyvatel Chodova dostatečně nenaplňují. Navíc zde chybí poskytovatel dluhového poradenství s akreditací pro zpracování oddlužení, který je nejbližší v Karlových Varech, případně v Nejdku. Sociální poradenství místních služeb sice zajistí základní pomoc, zorientování se v problému a může nasměrovat k možným řešením, nemůže však dlužníkovi, který není schopen splácet své dluhy, dále významněji pomoci. Pouze dluhová poradna s akreditací ministerstva spravedlnosti může předluženému člověku pomoci dostat se do insolvence – stavu, kdy mu již dále nenarůstají úroky z dlužné částky – či k soudně povolenému oddlužení, které je sice poměrně drastickým procesem, nicméně znamená možnost zbavit se při splnění předepsaných podmínek všech dluhů. V současné době je podle

⁷ Projekt Prevence a sanace dluhů obyvatel Chodova ohrožených ztrátou bydlení, reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0002232, doba realizace: 1. 9. 2016 - 31. 8. 2019

dostupných dat⁸ v obci Chodov **v insolvenční 272 osob, což činí 9,82 % z počtu osob v exekuci**. Tento podíl je takřka o pět procentních bodů pod průměrem celé republiky (14,18 %) a pravděpodobně odráží menší saturaci území dluhovým poradenstvím nebo jeho nižší úspěšnost.

3.1.1 Kriminalita

Město Chodov je z hlediska registrované kriminality jednou z méně postižených oblastí Karlovarského kraje, kriminalita se ve zdejším policejním obvodu kvantitativně pohybuje pod průměrem kraje. Index kriminality Obvodního oddělení PČR Chodov, který reflektuje počet spáchaných trestných činů přepočtený na počet obyvatel za určitý časový úsek, v době strategického plánování činil 162, spácháno zde bylo celkem 263 trestných činů. Za období implementace SPSZ a dobu následující se dále snížil až na hodnotu 145 a 236 trestných činů v roce 2019. Přestože jsme si vědomi toho, že index kriminality nepostihuje všechny aspekty bezpečnosti v obci a jeho výše může být ovlivněna dalšími obtížně interpretovatelnými intervenujícími faktory, můžeme konstatovat, že **v Chodově není významný problém s výskytem kriminality**, a navíc je zde patrný jasný **pozitivní klesající trend** (viz tabulka 5).

Tabulka 5: Srovnání vývoje indexu kriminality a počtu trestných činů v Obvodním odd. policie Chodov a v ČR (údaje jsou zaokrouhleny na celá čísla)

	Chodov		ČR	
	index kriminality	počet trestných činů	index kriminality	počet trestných činů
1/2015 – 12/2015	162	263	236	247 628
1/2019 – 12/2019	145	236	203	213 032
pokles v p. b.	11 p. b.		16 p. b.	

Zdroj: mapakriminality.cz

V době strategického plánování i v současnosti zde převažovala drobná majetková trestná činnost. Jako hlavní problém v oblasti bezpečnosti vnímalo místní lokální partnerství kriminalitu související s provozováním **hazardu**. Situace byla řešena přijetím vyhlášky o regulaci hazardu, v níž jsou definována místa, na něž je hazardní hraní omezeno.

Dalším akcentovaným bezpečnostním rizikem bylo **zneužívání návykových látek** včetně jejich výroby a distribuce na území obce. V době vstupu ASZ do lokality se tématu látkových závislostí v Chodově věnovala organizace Světlo Kadaň o.s., která do obce v rámci terénního programu zajížděla jednou týdně. Kapacita této sociální služby byla vyhodnocena jako nedostatečná a v SPSZ bylo naplánováno její posílení. Světlo Kadaň proto žádalo o projekt na prevenci a harm reduction z KPSVL, který však nebyl řídicím orgánem schválen. O další zajištění potřebné služby již místní aktéři neusilovali. Lze tedy konstatovat, že potřeba posílení sociální práce pro uživatele drog či jejich rodinné příslušníky včetně programu harm reduction je v Chodově stále citelná.

V oblasti bezpečnosti byla také plánována realizace systematických **preventivních aktivit** na školách, v nízkoprahovém denním centru pro děti a mládež, apod. Přestože bylo uskutečněno několik preventivních akcí, k vytvoření koordinovaného systému nedošlo, zejména z důvodu nedostatečných personálních kapacit potenciálních realizátorů.

⁸ <http://mapabankrotu.cz>

3.2 Spolupráce obce Chodov s ASZ v lokalitě

Spolupráce Agentury pro sociální začleňování s obcí Chodov byla zahájena v roce 2014. Lokální partnerství bylo ustaveno v září 2014. Činnost lokálního partnerství probíhala v rámci čtyř, respektive pěti tematických pracovních skupin Zaměstnanost, Bezpečnost a sociálně patologické jevy, Bydlení, Vzdělávání, sociální služby a volný čas, později při přechodu na režim KPSVL vznikla ještě skupina Projekty a implementace SPSZ. Strategické plánování bylo zahájeno na podzim roku 2014, ale již na jaře 2015 bylo narušeno krizí v ASZ.

Tvorbu Strategického plánu sociálního začleňování i jeho následnou implementaci značně ovlivnily **dva vnější faktory**: Prvním z nich byla **změna vedení ASZ** na jaře 2015. S vedením odešla i podstatná část zaměstnanců ASZ, mezi jinými také lokální konzultantka pro město Chodov, po níž se v Chodově v rychlém sledu vystřídali další dva konzultanti. Tehdejší situace přinesla nejistotu a zásadně se porušily vznikající vztahy mezi ASZ a místními partnery. ASZ byla řadu měsíců značně personálně rozkolísaná, její noví představitelé i zaměstnanci se potýkali s nedostatkem kompetencí i negativními reakcemi některých spolupracujících obcí. Plánování v Chodově tedy neprobíhalo standardizovaným procesem, nebylo na něj dostatek času ani odborných kapacit Agentury.

Dalším zásadním aspektem formujícím SPSZ byl **přechod na režim Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL)**. SPSZ Chodova byl připraven pro tento režim nesoutěžních projektových výzev vyhrazených pro obce spolupracující s ASZ, který byl spuštěn v roce 2016. V době jeho tvorby však nebyly vyjasněny podoby výzev, podporované aktivity, nástroje či služby. Samotná ASZ, jako nositel KPSVL, během roku 2015 rovněž nedisponovala dostatečnými informacemi od řídicích orgánů operačních programů, což způsobilo, že se do plánů – nejen v Chodově - dostala opatření, která nakonec nespĺnila kritéria výzev a nemohla být podpořena projekty z KPSVL. V Chodově šlo konkrétně o projekt na výstavbu hřiště nebo komunitní centrum z IROP. Tato situace opět neprosperovala vztahu místních aktérů k ASZ ani jejich motivaci a zproblematizovala další spolupráci v rámci Lokálního partnerství.

Poté, co město s partnery neuspělo s žádostmi na dva další projekty, v podstatě ztratilo o spolupráci s ASZ zájem (podrobnější popis průběhu spolupráce viz kapitola 6.3). V březnu 2017 pak zastupitelstvo obce odhlasovalo předčasné ukončení spolupráce. **Spolupráce města Chodov a ASZ byla oficiálně ukončena v červnu 2017.**

4 Zadání a cíle evaluace a metodologie

Pro zhodnocení výsledků spolupráce obcí s Agenturou pro sociální začleňování byla zvolena dopadová evaluace založená na zjišťování dopadů uskutečněných intervencí. Dopady vznikají přímým i nepřímým působením výstupů realizovaných opatření. Existence dopadů je zkoumána pomocí evaluačních ukazatelů. Evaluační ukazatele jsou měřitelné indikátory, jejichž pomocí je zjišťováno, jaká změna (dopad) byla způsobena prostřednictvím realizovaných opatření. Evaluační ukazatele mohou být kvantitativní i kvalitativní povahy a jsou vytvářeny na základě expertních znalostí ASZ o jednotlivých tematických oblastech. Pro formulování evaluačních ukazatelů byla využita logika teorie změny⁹. Východiskem teorie

⁹ Viz Rukověť evaluátora, ASZ 2018.

změny je strategický plán sociálního začleňování evaluované obce, který je analyzován logikou zachycenou níže ve schématu 1. Každé opatření nemusí, a obvykle nemá, svůj unikátní dopad. Často má více opatření jeden společný dopad.

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí

V úvodní fázi evaluace lokality je vytvářen evaluační design, do něhož jsou zaneseny strategické a obecné cíle ze SPSZ, opatření, kterými jsou dosahovány, jejich výstupy a očekávané dopady spolu s evaluačními ukazateli. Realizované a nerealizované výstupy jsou zjišťovány za pomoci lokálního konzultanta či místních aktérů a dopady jsou definovány s ohledem na specifický kontext lokální situace. V případě některých intervencí – typicky u posilování kapacit sociálních služeb – zůstáváme při formulování dopadů spíše na úrovni výstupů, neboť zjišťování dopadů by vyžadovalo využití výrazně robustnějších výzkumných metod, než umožňuje evaluační proces v ASZ.

Při evaluaci ve městě Chodov, která probíhala v červnu – srpnu 2020 byly využity následující **výzkumné metody a techniky**:

- **polostrukturované rozhovory** s místními institucionálními aktéry
 - Vedoucí odboru sociálních věcí MěÚ Chodov
 - Manažerka SPSZ
 - NNO Rubikon – manažer pobočky Chodov
 - Chotes s. r. o. - jednatel
 - Lokální konzultantka ASZ
 - ÚP – specialista projektů ESF
- **desk research**
- **analýza dat**
 - z veřejně přístupných zdrojů (*mapa nezaměstnanosti, mapa exekucí, mapa kriminality, data MPSV, GŘ ÚP, ČSÚ*)
 - poskytnutá místními aktéry (*dokumentace NNO Rubikon*)

4.1 Evaluační otázky a evaluační kritéria

Jak již bylo uvedeno výše, účelem evaluace je posoudit míru naplnění cílů specifikovaných v SPSZ 2015 – 2018, a také dopady implementovaných opatření na cílovou skupinu. Posouzení dopadů není možné bez detailní analýzy jednotlivých opatření, resp. projektů, vždy s ohledem na jejich adresnost, relevanci a konzistenci vůči potřebám cílové skupiny, s ohledem na koordinaci s ostatními aktéry, a také s ohledem na podporu synergií relevantních pro podporu osob ohrožených sociálním vyloučením. Evaluace zároveň přihlíží na prosazení změny v oblasti sociálních (integračních) politik v lokalitě, včetně zhodnocení činnosti lokálního partnerství a podpory obdržené od ASZ.

Klíčové otázky, na které v následujících kapitolách odpovídáme, jsou následující:

Dopady, resp. konsekvence přijatých opatření

- Vytvořila či přispěla opatření k dosažení dopadu v době od navázání spolupráce s ASZ do současnosti?
- Lze realizovaným opatřením připsat dosažené změny?
- Jaký byl vliv ostatních faktorů, které ovlivnily dosažení cílů?

Klíčové otázky, které formují evaluaci v oblasti **hodnocení spolupráce obce s ASZ a funkčnosti lokálního partnerství** jsou následující:

- Jaké bylo očekávání klíčových aktérů od Lokálního partnerství?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí proces přípravy SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí celkovou užitečnost SPSZ?
- Jak klíčoví aktéři hodnotí podporu poskytovanou ASZ?
- Jaké úsilí vyvíjí obec v oblasti přístupu k sociální problematice a sociálnímu vyloučení?
- Podařilo se zachytit všechny relevantní aktéry a zahrnout je do spolupráce?
- Měla jejich spolupráce efekt ve smyslu nových projektů nebo zvýšení kapacity již existujících?
- Je spolupráce udržitelná do budoucna?

Analytická část (kap. 6 – Hlavní zjištění) je členěna dle jednotlivých evaluačních kritérií, kde v jednotlivých podkapitolách evaluace usiluje o zodpovězení otázek uvedených výše.

4.2 Limity evaluace

Evaluace dopadů spolupráce ASZ a obcí se sociálně vyloučenými lokalitami naráží na několik zásadních limitů. Některé z nich jsou obecnými metodologickými problémy evaluace sociálních jevů, jiné se týkají specifík práce ASZ.

Specifickými omezeními vyplývajícími z povahy ASZ jako organizace a její činnosti, která jsme zmiňovaly již v předchozí kapitole, je zejména rozpor mezi tím, že **primární cílovou skupinou ASZ je obec a místní institucionální aktéři**, avšak zvolená evaluační metoda šetří dopady intervencí na sociálně vyloučené osoby, které jsou pro ASZ sekundární, tedy nikoliv bezprostřední, cílovou skupinou. Již z tohoto východiska vyplývá, že činnost ASZ může mít pouze **zprostředkovaný vliv na vznik dopadů** v sociálně vyloučených lokalitách. Zásadní roli v jejich uskutečnění má aktivita místních aktérů, kterou může ASZ podpořit, nemůže ji však zastoupit.

Problémem pro aplikaci dopadové evaluace je rovněž skutečnost, že strategické plány sociálního začleňování mnohdy nejsou vytvořeny ve vhodné logické struktuře, která by implikovala očekávané dopady. S tím souvisí také **absence průběžného monitoringu výstupů a sběru potřebných dat** a informací pro hodnocení změn stavu sociálního vyloučení či postupu průběhu sociální integrace.

Zároveň musíme vzít úvahu také komplexní povahu sociálního problému, jímž je sociální vyloučení. Do jeho vývoje, stejně jako obecně do vývoje společnosti, silně **intervenuje velké množství vnějších faktorů**, které ASZ, ale ani obce a jejich obyvatelé nemohou nijak ovlivnit. K vnějším intervenujícím faktorům můžeme přiřadit i **systémové nastavení** jednotlivých politik státu, které determinuje možnosti řešení různých aspektů sociálního vyloučení. Další důležitou skutečností, kterou musíme mít na mysli při hodnocení spolupráce obcí s ASZ, je to, že integrační procesy jsou dlouhodobé povahy a jejich výsledky se projevují až po delší době, od intervencí tedy nelze očekávat okamžitý dopad a změny v sociálně vyloučených lokalitách.

Jiný limit prováděné evaluace představuje **nedostatek dostupných relevantních dat** takřka ve všech oblastech intervencí, a to především dat vztažených k malým územním jednotkám a k identifikovaným sociálně vyloučeným lokalitám. Data, která jsou poskytována místními aktéry, pak mívají různou strukturu, obsah i validitu. Navíc je obvykle nelze ověřit z jiných zdrojů.

S ohledem na uvedená obecná i specifická metodologická omezení je při evaluaci kladen důraz na **kvalitativní zkoumání**, které umožní podat hlubší kontextuální hodnocení dopadů intervencí a vytvořit co nejvěrnější obraz stavu lokality.

4.3 Tematické zúžení evaluace SPSZ

Po provedení několika pilotních evaluací se ukázalo, že komplexní evaluace, tj. evaluace dopadů všech realizovaných cílů a opatření SPSZ, je kapacitně náročná a tato náročnost s velikostí města obvykle stoupá. Zároveň opatření v některých tematických oblastech mají menší rozsah a záběr a jejich vliv na celkovou situaci v dané oblasti je menší a zároveň předvídatelný i bez podrobné evaluace. Proto evaluační tým po diskuzi s řídicím orgánem projektu OPZ přistoupil k tematickému zúžení každé evaluace. **Další evaluační zprávy včetně této se proto zaměří vždy na zhodnocení jedné vybrané oblasti definované v SPSZ** na základě tematických oblastí řešených Agenturou pro sociální začleňování. Při výběru této oblasti bude přihlédnuto ke specifickým evaluované lokality – rozsah opatření tematické oblasti v dané lokalitě a rozsah naplněných opatření, další plánované zaměření obce v oblasti sociálního začleňování – i k zajištění pestrosti evaluovaných témat napříč lokalitami. Na základě těchto měřítek byla **v obci Chodov vybrána pro evaluaci oblast zaměstnanosti**, která byla akcentována při tvorbě SPSZ.

5 Evaluované priority a cíle SPSZ

Ze Strategického plánu sociálního začleňování města Chodov 2015 - 2018¹⁰ byla k evaluaci vybrána **oblast zaměstnanosti**, v níž si místní aktéři sdružení do Lokálního partnerství naplánovali komplexní řešení vyšší nezaměstnanosti v obci a regionu. Stanovené priority, obecné cíle a prostředky k jejich dosažení v podobě specifických cílů jsou podrobně popsány v následující tabulce 6. V tabulce je dále uvedeno, nakolik byl daný cíl plněn a jaké byly relevantní okolnosti plnění. Z informací obsažených v tabulce je patrné, že k plnění většiny cílů nedošlo, a to zejména proto, že byla spolupráce obce s ASZ předčasně ukončena.

¹⁰ https://www.socialni-zaclenovani.cz/wp-content/uploads/SPSZ_Chodov_2015-2018.pdf

Tabulka 6: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení

Priorita 1	Rozšířit nabídky pracovních příležitostí pro nízkokvalifikované a jinak znevýhodněné na trhu práce
1.1 Obecný cíl	Každoročně bude až 35 dlouhodobě nezaměstnaných a jinak znevýhodněných obyvatel Chodova umístěno na legální trh práce v komerčním sektoru
1.1.1 Specifický cíl	25 z nich bude zaměstnáno díky RIP OP Z (Regionálnímu individuálnímu projektu Operačního programu Zaměstnanost Krajské pobočky Úřadu práce ČR)
1.1.2 Specifický cíl	5 z nich bude zaměstnáno v sociální firmě
1.1.3 Specifický cíl	5 z nich každoročně díky projektu „Komplex sociální a pracovní integrace“
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Po dohodě partnerů v LP byla vypuštěna realizace specifického cíle 1.1.1., neboť ÚP ČR zprostředkovávalo v době nízké nezaměstnanosti zaměstnání znevýhodněným občanům Chodova bez využití RIP, do RIP ale byli občané Chodova také zapojováni. Projekt na vytvoření sociálního podniku „Údržba kulturní krajiny“ byl podán, neprošel však úspěšně hodnocením a nebyl podpořen, sociální podnik tedy nevznikl. Projekt <i>Komplex sociální a pracovní integrace</i> organizace RUBIKON Centrum úspěšně zrealizovala. Ke kvantitativnímu vyhodnocení dosažení obecného cíle nemáme k dispozici dostatek dat.
1.2 Obecný cíl	Do konce roku 2016 bude spuštěn systém prostupného zaměstnávání v Chodově, jež umožní získat pracovní zkušenost ročně až pro 10 dlouhodobě či jinak znevýhodněných nezaměstnaných ve městě Chodově
1.2.1 Specifický cíl	Dojednat model spolupráce systému (NNO, město, městské organizace, ÚP) – Vytvoření sítě zaměstnavatelů systému prostupného zaměstnávání.
1.2.2 Specifický cíl	Spuštění systému prostupného zaměstnávání v rámci projektu „Komplex pracovní a sociální integrace“, jež umožní získat pracovní uplatnění až 10 obyvatelům města Chodova ročně.
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	V obci byly vytvořeny základy systému prostupného zaměstnávání, a to především díky realizaci projektu <i>Komplex sociální a pracovní integrace</i> organizace RUBIKON Centrum, v jehož rámci byla prohloubena spolupráce se zaměstnavateli a vytvořena síť lokálních zaměstnavatelů, kteří přijímají připravené účastníky projektu, nebo umožňují realizaci tréninkových pracovních míst. Na vytváření systému prostupného zaměstnávání participovala rovněž městská společnost Chotes (Chodovské technicko-ekologické

	služby), u níž jsou zaměstnávání uchazeči o zaměstnání prostřednictvím VPP, kteří zde mají v omezeném měřítku možnost získání stálého pracovního poměru. Obě organizace také spolupracovaly s KoP ÚP ČR .
1.3 Obecný cíl	Všemi dostupnými prostředky je potírána šedá ekonomika
1.3.1 Specifický cíl	Zrealizovat akci Regionální trh práce (součást osvětová kampaň v této oblasti) v průběhu roku 2016
1.3.2 Specifický cíl	Medializace aktivit v dané oblasti a informací ze šetření inspektorátu práce ve vztahu k šedé ekonomice v průběhu platnosti SPSZ
1.3.3 Specifický cíl	Zakomponovat čestné prohlášení dodavatelů veřejných zakázek pro město Chodov o společensky odpovědném přístupu včetně sankce za porušení
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Žádný ze specifických cílů nebyl naplňován. Osvětové kampaně (SC 1.3.1. a 1.3.2) se nerealizovaly, protože nebyla v rámci LP vyjasněna odpovědnost aktérů za konání aktivit, rovněž nebyl dostatečně vyjasněn jejich konkrétní obsah a formy financování. SC 1.3.3 nebyl uskutečněn z důvodu obav zástupců města z nezájmu dodavatelů o takto formulované veřejné zakázky.
1.4 Obecný cíl	V rámci společensky odpovědného přístupu při zadávání a realizaci veřejných zakázek města Chodova zvážit možnost zavedení pravidla tzv. 10 % (na realizaci zakázky se podílí minimálně 10 % občanů z řad dlouhodobě nezaměstnaných)
1.4.1 Specifický cíl	V rámci společensky odpovědného přístupu při zadávání a realizaci veřejných zakázek města Chodova zvážit možnost zavedení pravidla tzv. 10 % (na realizaci zakázky se podílí minimálně 10 % občanů z řad dlouhodobě nezaměstnaných)
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	„Pravidlo 10 %“ nebylo realizováno z důvodu obav o nedodržení termínů vyhodnocení veřejných zakázek.
1.5 Obecný cíl	Do konce roku 2017 máme ve městě Chodově k dispozici sociální firmu
1.5.1 Specifický cíl	Do konce roku 2017 máme ve městě Chodově k dispozici sociální firmu
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
ne	Projekt na vytvoření sociálního podniku „Údržba kulturní krajiny“ neprošel hodnocením a nebyl podpořen, sociální firma tedy nevznikla.

Priorita 2	Vybavit dlouhodobě nezaměstnané a jinak znevýhodněné osoby kompetencemi potřebnými pro uplatnění na trhu práce
2.1 Obecný cíl	V případě změny podmínek pro realizaci veřejné služby bude město Chodov jejím realizátorem s cílem znovuzískání či

	upevnění pracovních návyků
<i>2.1.1 Specifický cíl</i>	<i>V daném případě existuje dostatečná nabídka co do pestrosti a možnosti uplatnění a uchazeči jsou k účasti motivováni systémem prostupného zaměstnávání</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
částečně	Veřejná služba je v Chodově realizována, možnosti uplatnění uchazečů o zaměstnání jsou však značně omezené, jsou zaměstnávání v Chodovských technických službách při údržbě veřejných prostor. Prostup z veřejné služby do dalších stupňů podporovaného zaměstnávání či na volný pracovní trh nebyl spolehlivě prokázán.
2.2 Obecný cíl	<i>Každoročně je připraveno 25 dlouhodobě nezaměstnaných a jinak znevýhodněných obyvatel města Chodova na vstup na legální trh práce</i>
<i>2.2.1 Specifický cíl</i>	<i>15 z nich bude připraveno díky RIP OP Z</i>
<i>2.2.2 Specifický cíl</i>	<i>10 z nich bude připraveno díky projektu „Komplex sociální a pracovní integrace“</i>
Splnění/nesplnění	Odůvodnění
splněno	Obě aktivity byly realizovány. Díky projektu bylo připraveno na pracovní trh více než 10 uchazečů o zaměstnání, 15 získalo zaměstnání. Data o uplatnění obyvatel Chodova v rámci RIP Karlovarského kraje nebyla zjištěna, podle vyjádření zástupců ÚP ale byl cíl pravděpodobně kapacitně naplněn.

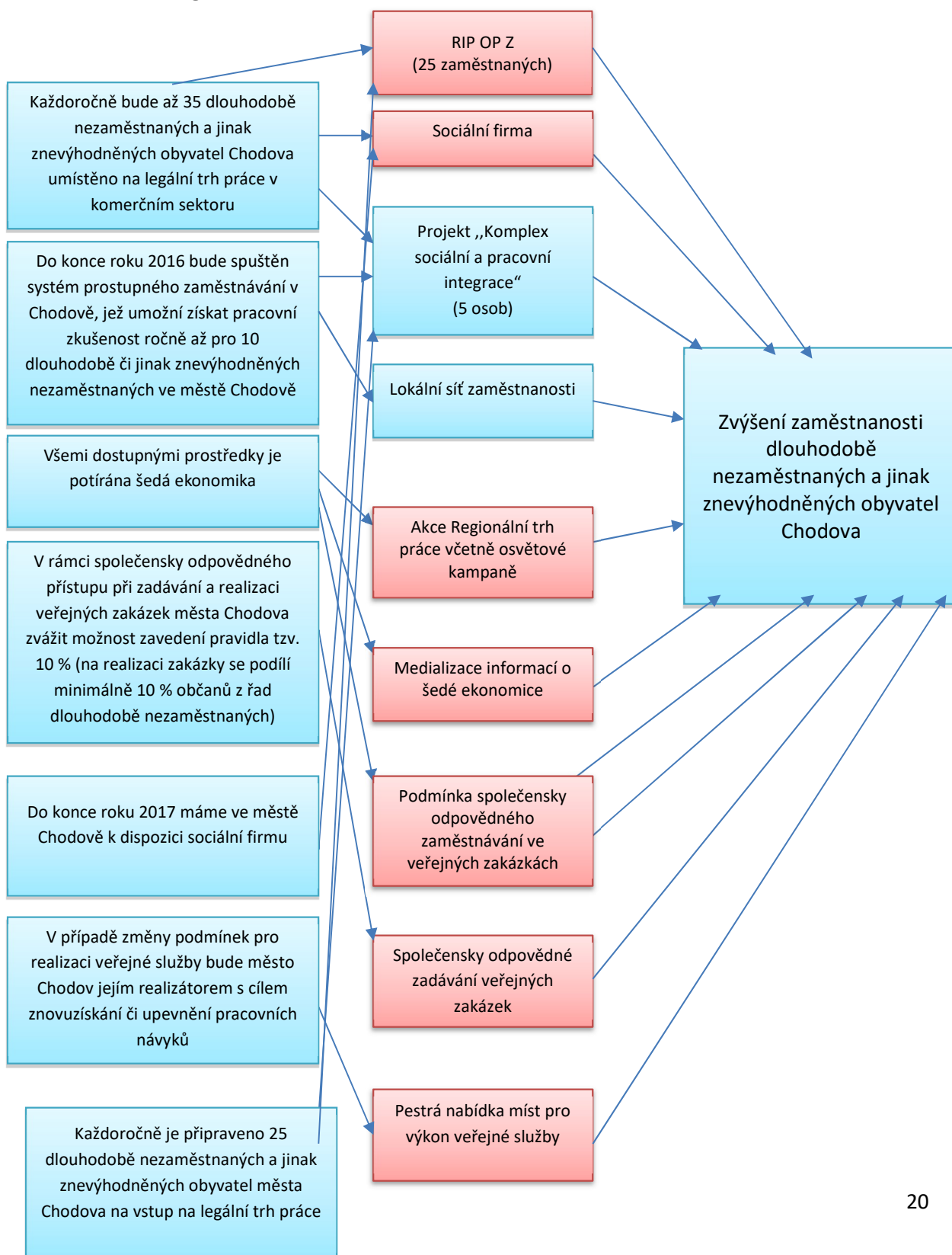
Zdroj: SPSZ města Chodov 2015-18

6 Hlavní zjištění

6.1 Dopady evaluovaných opatření podle SPSZ a jejich zhodnocení

Z výše uvedené tabulky 6 jsme pro účely evaluace vytvořili schéma 2 znázorňující naplánované cíle, opatření k jejich dosahování a očekávaný dopad. Schéma se zakládá na struktuře SPSZ. Modře jsou označena ta opatření, která se realizovala, červeně pak nerealizované intervence.

Schéma 2: Strategické cíle, opatření a dopad v oblasti zaměstnanosti

6.1.1 Dopad 1: Zvýšení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných a jinak znevýhodněných obyvatel Chodova

Na základě stanovených priorit a obecných cílů byl formulován zamýšlený dopad, kterým je zvýšení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných a jinak znevýhodněných obyvatel Chodova. K dosažení dopadu měla sloužit řada opatření, která jsou přehledně uvedena ve schématu 2 výše. Z naplánovaných aktivit SPSZ se podařilo beze zbytku naplnit pouze projekt organizace Rubikon Centrum zaměřený na sociální a pracovní integraci osob po výkonu trestu odnětí svobody. Částečně bylo naplněno i opatření týkající se tvorby lokální sítě zaměstnanosti.

6.1.1.1 Nerealizovaná opatření

Neplněno zůstalo opatření směřující ke vzniku **sociálního podniku**. V návaznosti na strategické plánování byl vypracován projekt na vytvoření sociálního podniku s názvem „Údržba kulturní krajiny“, žádost o podporu z IROP však nebyla podpořena. K neúspěchu projektového záměru došlo pravděpodobně především díky nevhodnému nastavení výzvy na sociální podnikání, do níž byla žádost podána. Hodnocením v této výzvě neprošla drtivá většina projektových žádostí.

Nerealizována byla také opatření vztahující se k cíli potírání šedé ekonomiky: **akce Regionální trh práce včetně osvětové kampaně a mediální kampaň zaměřená na rizika související s nelegální prací**. Osvětové aktivity se podle výpovědí místních aktérů nekonaly především proto, že nebyly po vytvoření strategického plánu dále konkretizovány, a rovněž nebyly v rámci Lokálního partnerství jasně stanoveny odpovědnosti jednotlivých partnerů za jejich uskutečnění.

Neúspěšná byla také snaha o **zavedení principů sociálně odpovědného zadávání veřejných zakázek**. V SPSZ bylo naplánováno jednak zakomponování čestného prohlášení dodavatelů veřejných zakázek pro město Chodov o společensky odpovědném přístupu k zaměstnancům, včetně sankce za porušení do dodavatelských smluv, které směřuje k potírání substandardních pracovních vztahů a smluv. Dále bylo plánováno využívání tzv. pravidla 10 % u realizátorů městských zakázek. Toto pravidlo znamená, že realizátor zakázky musí při plnění zakázky zaměstnávat alespoň 10 % zaměstnanců z řad dlouhodobě nezaměstnaných či jinak znevýhodněných osob.¹¹ Prosazování takovýchto přístupů k podpoře zaměstnanosti sociálně znevýhodněných narazilo v posledních letech na velmi nízkou obecnou míru nezaměstnanosti a nedostatek pracovních sil zejména v nízkokvalifikovaných profesích. V této době bylo pro veřejné zadavatele často obtížné získat jakékoliv dodavatele, a tudíž nebylo příliš prostoru pro uplatnění podmínek sociálně odpovědného zaměstnávání. Město Chodov z důvodů obav z nezájmu dodavatelů a o dodržení termínu pro vyhodnocení zakázek tyto podmínky při zadávání zakázek neuplatnilo.

Dvě opatření ze strategického plánu byla plněna jen částečně. Jedná se o **přípravu a zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných či znevýhodněných prostřednictvím regionálních individuálních projektů (RIP)** krajské pobočky ÚP ČR a **rozšíření nabídky pro výkon veřejné služby** v Chodově. První z jmenovaných opatření bylo později vypuštěno z implementace SPSZ, protože se místní pobožce úřadu práce, s ohledem na aktuální situaci na trhu práce, dařilo zprostředkovávat dlouhodobě nezaměstnaným zaměstnání v rámci své

¹¹ Více k tématu sociálně odpovědného veřejného zadávání např. zde: https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/asz_dobrepraxe_verejne_zakazky_final-pdf/

agendy mimo RIP, zároveň v Karlovarském kraji nebyl v době plnění SPSZ realizován projekt specificky zaměřený na sociálně vyloučené či sociálně znevýhodněné – s výjimkou projektu „Vaše pracovní příležitost“, který skončil v roce 2016. Přesto podle informací úřadu práce někteří chodovští uchazeči o zaměstnání RIP prošli, šlo však o jednotky osob. Přesnější statistiku se nám nepodařilo získat. Pokud jde o znovuzavedenou **veřejnou službu**, opatření je plněno z hlediska kapacity míst na veřejnou službu, avšak není naplněn cíl poskytnout nezaměstnaným příležitost pro získání pracovních zkušeností, upevnění návyků a nabytí nových schopností a dovedností prostřednictvím pestřejší nabídky pracovních pozic. Veřejnou službu v Chodově provozuje městská společnost Chotes s. r. o. (Chodovské technicko-ekologické služby), která má okamžitou kapacitu až 40 pracovních míst. Obsah činnosti pracovníků na veřejné službě je však zaměřen pouze na údržbu a úklid veřejného prostranství. Pro to, aby byly osoby, které veřejnou službou projdou, lépe uplatnitelní na trhu práce by bylo zapotřebí poskytnout jim možnost vyzkoušet si práci i v jiných odvětvích, neboť při úklidu města nenabudou příliš kompetencí využitelných v zaměstnání na volném pracovním trhu. Místa pro veřejnou službu podle výpovědi zástupce společnosti Chotes nejsou pro malý zájem nezaměstnaných zcela využita, týdně zde takto pracuje přibližně 10 lidí.

6.1.1.2 Chodovské technicko-ekologické služby s.r.o. (Chotes)

Jak už bylo zmíněno výše, v Chodově působí městská společnost Chotes s. r. o., která obstarává úklid a údržbu města. Chotes rovněž provozuje pracovní místa v režimu veřejně prospěšných prací (VPP) a veřejné služby (VS). Počet VPP se v průběhu let měnil v závislosti na strategii Úřadu práce ČR při podpoře dlouhodobě nezaměstnaných a uvolněným finančním prostředkům na nástroje aktivní politiky zaměstnanosti. V době nízké zaměstnanosti se finance na VPP krátily a míst bylo méně. V současné době má Chotes k dispozici 15 míst pro výkon VPP a 40 pro VS. O VPP byl podle výpovědi zástupce Chotes dříve velký zájem, nyní je o něco nižší, což dává do souvislosti s tím, že uchazeči musejí projít vstupním pracovním školením. Zaměstnanci na VPP, jak už bylo řečeno výše, vykonávají úklidové činnosti ve veřejném prostoru města.

Společnost Chotes se dlouhodobě snaží naplňovat principy prostupného zaměstnávání, což v praxi znamená, že osobám, které se při výkonu VPP osvědčí, podle svých kapacitních možností nabízí stálý zaměstnanecký poměr. V této snaze jej podporuje také město, které letos zvýšilo finanční podporu společnosti, takže mohla přijmout celkem 5 lidí do stálého pracovního poměru. I když je tento trend pro zvyšování uplatnitelnosti a zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných bezpochyby pozitivní, je nutno dodat, že pro efektivní systém prostupného zaměstnávání a snížení počtu nezaměstnaných (v roce 2019 průměrně 378 osob) by byla zapotřebí širší síť zaměstnavatelů a mnohem větší počet potenciálních pracovních míst pro absolventy VPP.

Společnost Chotes má pro organizaci lidí na VPP předáka, tedy asistenta vedoucího provozu, který se spolu s personálním oddělením společnosti snaží zajišťovat různé potřeby zaměstnanců související s jejich obtížnou sociální situací. Řeší se především exekuce a jednání s úřady, rámcově pomáhají také s obecnou sanací životní situace zaměstnanců. Systematickou spoluprací se sociálními službami, která se podle novějších výzkumů a expertních názorů jeví jako nezbytná pro dlouhodobou změnu situace nezaměstnaných, však zatím Chotes nenavázal.

6.1.1.3 Rubikon Centrum z. ú.

NNO Rubikon Centrum vznikla v roce 1994 a od té doby se stala zásadním aktérem v oblasti služeb pro osoby po výkonu trestu odnětí svobody a pro lidi vykonávající alternativní tresty. Její působnost se rozšířila takřka na celou republiku a v Karlovarském kraji je již mnoho let dobře etablovaná. Stala se také jedním z členů Lokálního partnerství v Chodově a v rámci SPSZ byl naplánován projekt na sociální a pracovní integraci osob propuštěných z výkonu trestu. *Projekt s názvem Komplex sociální a pracovní integrace*¹² byl úspěšně schválen a podpořen z OP Z. Cílem projektu bylo vybavit alespoň 55 osob kompetencemi pro uplatnění ve společnosti, z nichž alespoň u 30 dosáhnout připravenosti pro okamžité uplatnění na trhu práce. Cílovou skupinou projektu byly osoby sociálně vyloučené (nebo ohrožené sociálním vyloučením) žijící na území města Chodov s primárním zaměřením na nezaměstnané osoby s trestní minulostí. S ohledem na to, že v Chodově žije poměrně velký počet lidí s trestní minulostí, byli účastníci projektu rekrutováni výhradně z této skupiny s ojedinělými výjimkami, u nichž ale byl zaznamenán nějaký kontakt s orgány činnými v trestním řízení. Kapacitně nebyl problém projekt naplnit. Dokonce se v průběhu realizace díky historii NNO v regionu nemuselo provádět aktivní vyhledávání klientů, kteří se na základě doporučení jiných sami hlásili. Pro Rubikon byl tento projekt jedním z mnoha podobných již v minulosti úspěšně realizovaných, některé z nich i na území okresu Sokolov. Organizace tak měla na co navázat, což přispělo k úspěšné realizaci projektu.

Během projektu bylo uskutečňováno několik aktivit: dluhové poradenství, peer mentoring, příprava na zaměstnání a tréninková pracovní místa včetně kurzů na rozvoj odbornosti. Podle výpovědi zástupce Rubikonu nebylo primárním cílem projektu získat účastníkům zaměstnání, ale spíše je na zaměstnání připravit a odstranit bariéry pro případné selhání po získání práce. Jako zásadní problém se opět, jak už bylo mnohokrát v rámci tématu zaměstnanosti v ČR popsáno, ukázala **zadluženost** účastníků projektu.

Předluženost, tedy neschopnost splácet své pohledávky, která ústí v nařízení exekuce na dlužníka, je pro uchazeče o zaměstnání jednou z největších bariér pro integraci na pracovní trh. Současný systém exekucí a sociálních dávek v mnohých případech způsobuje, že přijetí legálního zaměstnání oproti setrvání na sociálních dávkách je pro dlužníka ekonomicky nevýhodnou strategií. Nezřídka nastávají případy, kdy se uchazeč o zaměstnání přijetím zaměstnání dostává do obtížnější finanční situace, než kdyby jej nepřijal.

Typickým příkladem je situace dlužníka v exekuci, kterému se po přechodu ze sociálních dávek na příjem ze zaměstnání začnou strhávat exekuční srážky a nezabavitelná částka - která například pro rodinu s dvěma dětmi v současnosti činí přibližně 14 tisíc korun - nestačí na pokrytí základních životních nákladů rodiny. Nárok na dávky se však neposuzuje podle reálného příjmu, ale podle příjmu rodiny před exekučními srážkami. Exekuční srážky ze mzdy, jsou tedy častým důvodem pro nepřijetí legálního zaměstnání, nebo selhání v zaměstnání ihned po nástupu. Přijetí legálního zaměstnání je ekonomicky problematickou strategií i pro dlužníka v exekuci, který není příjemcem sociálních dávek. Pokud člověk čelí exekuci v takové výši, že ji reálně není nikdy schopen splatit, což je u sociálně vyloučených osob častý jev, je pro něj finančně výhodnější a logickou volbou přijetí práce na černo, na níž žádné exekuční srážky nedosáhnou.

¹² Komplex sociální a pracovní integrace, reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0000640, doba realizace: 1. 5. 2016 - 30. 4. 2019

Při realizaci projektu se podle výpovědi zástupce Rubikonu ukázalo, že plánované skupinové aktivity týkající se sociálního a pracovního poradenství nejsou účastníky příliš vyhledávány a pozitivně hodnoceny, proto se pracovníci projektu nadále zaměřují na individuální řešení situace jednotlivých klientů. Při sociální práci byl kladen důraz především na osvětu a stabilizaci klientů v oblasti dluhů, dávkové poradenství, které připraví klienta na různé situace, které mohou nastat v případě získání zaměstnání, a rovněž různé druhy pracovního a pracovně-právního poradenství.

Jako neefektivnější a nejpřínosnější aktivita byla hodnocena **tréninková pracovní místa**, která účastníkům projektu umožnila vyzkoušet si po omezenou dobu (obvykle 3 měsíce) práci v reálném pracovním prostředí při zachování asistence pracovníků projektu či jiné navázané sociální služby v případě řešení nastalých problémů buď v zaměstnání, nebo v jiných oblastech života. Za tréninková místa je zaměstnavatelům nabízena pobídka v podobě finančního příspěvku na mzdu zaměstnance, který je hrazen z prostředků projektu. Tréninková pracovní místa byla zřízena u několika místních zaměstnavatelů¹³, kteří nabízeli průměrně 2-3 místa ročně. Nadto sama organizace Rubikon provozovala tréninková pracovní místa, na nichž ročně zaměstnala cca 7 osob na tříčtvrteční pracovní úvazek. Rubikon má v rámci tréninkových míst pětičlennou úklidovou četku, z níž mají momentálně již 3 pracovníci zajištěné zaměstnání na volném trhu.

Síť zaměstnavatelů přijímající klienty Rubikonu je relativně stabilní, zaměstnavatelé mají s takto získanými zaměstnanci dobrou zkušenost, zatím se dle výpovědi zástupce Rubikonu nestalo, že by jejich klient vybraný pro zaměstnavatele selhal. Na ochotu zaměstnavatelů přijímat klienty Rubikonu má ale značný vliv situace na trhu práce, takže jejich poptávka se odvíjí od momentální situace. Lze tedy předpokládat, že v nejbližší budoucnosti kvůli dopadům pandemie koronaviru na pracovní trh bude obtížnější najít zaměstnavatele pro tréninková místa i pro další stabilní zaměstnání klientů.

Obecné kvantifikované výsledky projektu jsou zachyceny v tabulce 7, z níž je patrné, že za dobu trvání projektu se podařilo 15 klientům získat zaměstnání na volném pracovním trhu. Což s ohledem na velmi specifickou cílovou skupinu projektu můžeme hodnotit jako velmi dobrý výsledek. Dále bylo vytvořeno 15 tréninkových míst, na nichž se klienti po 3 - 4 měsících střídali, 4 klienti prošli rekvalifikací.

Tabulka 7: Výstupy projektu Komplex sociální a pracovní integrace

Počet klientů	143
Počet zaměstnaných klientů	15
Počet tréninkových míst	15
Rekvalifikace	4

Zdroj: Rubikon Centrum z. ú.

Za zásadní přínos projektu dále považuje Rubikon **rozšíření osvěty o problematice zadluženosti** a exekucí, a rovněž to, že je propuštění sami vyhledávají a zapojují se do aktivit

¹³ Konkrétně šlo např. o Botanickou zahradu v Bečově, Technické služby v Sokolově, FC Slavia Karlovy Vary

dnes již navazujícího projektu, který Rubikon realizuje. V oblasti dluhů, která je nejpalčivějším problémem klientů, je spatřováno zlepšení v tom, že je po zvýšení odměny za práci ve výkonu trestu možné začít s klienty již ve vězení, nebo ihned po propuštění řešit vstup do insolvence a procesu oddlužení. Vstup do insolvence, v níž už dlužníkovi nemohou dluhy dále růst o úroky či penále, a naděje na možnost oddlužení je zásadní v podpoře motivace klientů k zapojení do společnosti. V tomto ohledu Rubikon úzce spolupracuje s organizací Gopala, která má akreditaci pro zpracování návrhů na oddlužení. Sociální pracovník Gopaly má dokonce kancelář v prostorách Chodovské pobočky Rubikonu. Za podstatný výsledek projektu a obecně aktivit Rubikonu můžeme také považovat **zavedení způsobu komplexní sociální a poradenské práce soustředěné kolem klienta**, která umožní stabilizovat jeho situaci celkově a umožnit mu její pozitivní změnu. Velmi efektivní je zejména asistence klientům, ale i zaměstnavatelům, v prvních měsících po nástupu do zaměstnání (tréninkového i běžného). Tato služba umožňuje sladění potřeb zaměstnance a zaměstnavatele, eliminaci větších problémů a má velký vliv na udržení zaměstnání.

6.1.1.4 Lokální síť zaměstnanosti

Jedním z cílů SPSZ bylo **vytvoření systému prostupného zaměstnávání**¹⁴ a s ním související **lokální síť zaměstnanosti**. Lokální síť zaměstnanosti, tak jak je pojmána experty ASZ, zahrnuje všechny relevantní místní aktéry v oblasti zaměstnanosti včetně zaměstnavatelů ochotných přijímat znevýhodněné uchazeče. V Chodově dosud nebyl vytvořen funkční model užší spolupráce mezi institucionálními aktéry, sociálními službami a potenciálními zaměstnavateli. Nepodařilo se proto dosáhnout ani vytvoření systému prostupného zaměstnávání, které znamená posun uchazečů o zaměstnání z dotovaných pracovních míst spadajících do nástrojů státní aktivní politiky zaměstnanosti (z veřejné služby přes veřejně prospěšné práce a společensky účelná pracovní místa) až na volný pracovní trh. Prvky systému prostupného zaměstnávání zde realizuje společnost **Chotes**, která se snaží přijímat osvědčené zaměstnance z VPP do stálého pracovního poměru, v čemž ji podporuje i město Chodov (viz výše). Zároveň ale Chotes nemá navázanou spolupráci s jinými zaměstnavateli, není tedy zajištěn přístup do posledního stupně prostupného zaměstnávání, a stabilní zaměstnání tak může získat jen malá část účastníků VPP.

Základy lokální sítě zaměstnanosti v regionu založila v rámci svých projektových aktivit organizace **Rubikon Centrum**, která, jak už bylo popsáno výše, stabilně spolupracuje s několika zaměstnavateli, kteří přijímají vybrané účastníky projektů na tréninková místa i do stálého pracovního poměru. Rubikon ve svých projektech postupuje podle upraveného modelu prostupného zaměstnávání, kdy nevyužívá dotovaných pracovních míst (VPP, SÚPM), místo nichž využívá institut tréninkových míst financovaný z projektových zdrojů nikoliv z APZ. Takto zavedený systém podle zjištěných informací dobře funguje, byť jde jen o jednotky zaměstnaných, kteří ale obvykle v získaném zaměstnání neselhávají. Zásadní vliv na prevenci selhání má v tomto případě nepochybně dobrý výběr uchazečů podložený dobrou diagnostikou a individuálně zaměřeným pracovním poradenstvím, a především komplexní podpora uchazeče a čerstvého zaměstnance při celkové stabilizaci jeho životní situace a řešení vzniklých problémů souvisejících s novým zaměstnáním.

K propojení aktivit společností Chotes a Rubikon Centrum zatím příliš nedochází, respondenti z obou organizací uváděli určité negativní zkušenosti se spoluprací. Primárním

¹⁴ Více k prostupnému zaměstnání zde: <http://zamestnavam.pracevobci.cz/chci-pripravit-a-podporovat-zamestnance/prostupne-zamestnavani/>

důvodem nesouladu aktivit je pravděpodobně jinak rekrutovaná cílová skupina, nedostatek míst na VPP a různé potřeby uchazečů o zaměstnání, které Chotes nabírá skrze úřad práce, a Rubikon díky jejich spojení s trestní minulostí.

6.1.1.5 Shnutí

V provedené evaluaci oblasti zaměstnanosti SPSZ jsme hodnotili, zda realizovaná opatření vyvolala plánovaný dopad, a dále popisovali okolnosti toho, proč se některá opatření neplnila. Jako zamýšlený dopad jsme na základě rozboru SPSZ a vstupní analýzy¹⁵ formulovali **zvýšení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných a jinak znevýhodněných obyvatel Chodova**. K jeho naplnění měla přispět řada opatření, která dohromady vytvářela komplexní potenciál pro zlepšení situace (viz tabulka 6 výše). K plnění většiny opatření však nedošlo. Z naplánovaných aktivit se podařilo realizovat pouze projekt organizace Rubikon Centrum na sociální a pracovní integraci osob po výkonu trestu odnětí svobody¹⁶, který se také podílel na vytvoření základů lokální sítě zaměstnanosti. Dva aktivní aktéři - Rubikon Centrum a Chotes s. r. o. – v omezeném měřítku realizovali principy dostupného zaměstnávání.

Při pohledu na počty nezaměstnaných a především dlouhodobě nezaměstnaných v uplynulých letech v obci (viz tabulka 3 výše) je jasné, že evaluovaná opatření mohla přispět ke vzniku zamýšleného dopadu jen velmi omezeným způsobem. Přestože byla opatření naplňována, pro svou specifickou cílovou skupinu a malé kapacitní možnosti neměla možnost způsobit výraznější změnu v segmentu nezaměstnanosti. Přesto však bylo v Chodově za dobu implementace strategického plánu a roky následující dosaženo **opravdu významného snížení nezaměstnanosti, a to i ve skupině dlouhodobě nezaměstnaných a jinak znevýhodněných obyvatel**. Jak už bylo popsáno výše, **od roku 2014 do roku 2019 se v Chodově snížila nezaměstnanost o 6,3 procentních bodů**, což bylo nejlepší zaznamenané zlepšení ve srovnání s okresem Sokolov, Karlovarským krajem i celou ČR. **Výrazně poklesl také počet i podíl dlouhodobě nezaměstnaných**, a to z 548 osob, které představovaly 55 % všech uchazečů o zaměstnání v roce 2014, na 76 tvořících 20 % uchazečů v roce 2019.

Z uvedených dat jednoznačně vyplývá, že bylo dosaženo stanoveného cíle a dopadu zvýšení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných a jinak znevýhodněných obyvatel Chodova. Již jsme ukázali, že prováděná opatření už z kapacitních důvodů nemohla mít výraznější dopad. Zásadní vliv na vznik dopadu tedy měl vnější intervenující faktor v podobě celkového ekonomického růstu České republiky i EU, příchod nových zaměstnavatelů do regionu a zvýšená poptávka po zaměstnancích v sousedním Německu. V malém měřítku a jednotlivých případech ke snížení nezaměstnanosti, a to ve skupině výrazněji znevýhodněných uchazečů o zaměstnání, mohly přispět i intervenční aktivity vycházející ze SPSZ – reintegrační projekt organizace Rubikon centrum, realizace VPP, regionální individuální projekty ÚP ČR či posílení kapacit sociálních služeb.

V roce 2020 a v letech následujících však v regionu pravděpodobně dojde ke zhoršení situace, na niž bude mít vliv zatím neznámý dopad pandemie, s tím související menší potenciál přeshraničního zaměstnávání a obecně snížená nabídka pracovních míst, a především specifický místní faktor uzavření jednoho z provozů společnosti Sokolovská uhelná v blízké

¹⁵ Dvořáková T. a kol.: Situační analýza města Chodov v Karlovarském kraji, 2015

¹⁶ Komplex sociální a pracovní integrace, reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0000640, doba realizace: 1. 5. 2016 - 30. 4. 2019

obci Vřesová, který zaměstnává stovky lidí v regionu. Uzavření provozu teplárenského kombinátu souvisí se zvýšením ceny emisních povolenek jako součástí evropského řešení klimatické krize. Již v srpnu letošního roku bylo propuštěno cca 200 lidí, další budou následovat. Úřad práce realizuje intenzivní aktivity zaměřené na uplatnění těchto osob, bude však záležet především na tom, zda v regionu bude nadále fungovat dostatek zaměstnavatelů, u nichž se uplatní lidé s nižší kvalifikací.

6.2 Naplňování cílů Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám

Klíčovým východiskem tvorby strategického plánu sociálního začleňování je **koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám** (KPSVL), který je v Metodice KPSVL definován jako „zajištění adresnosti, koordinace, konzistence a synergie místních opatření sociální integrace založených na lokálních potřebách, která budou realizována prostřednictvím specifického mechanismu financování z prostředků ESIF“.¹⁷ Následující část evaluační zprávy se zaměřuje na ověření premis KPSVL a analyzuje, do jaké míry realizace opatření vycházejících ze strategického plánování splňuje preferované principy, jimiž je **adresnost, koordinace, konzistence a synergie**. Kromě uvedených principů se věnujeme také **udržitelnosti**, kterou chápeme jako podmínku pro dlouhodobý efekt KPSVL.

6.2.1 Adresnost a relevance

Podle informací dostupných analýz dalších materiálů, výstupů z rozhovorů s místními aktéry a dat, které jsme měli k dispozici je evidentní, že na území Chodova se nachází nezanedbatelná populace sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených osob, jejichž potřeby a potřeby města vyplývající z existence této skupiny lidí je třeba řešit. Zároveň se město Chodov nachází ve strukturálně znevýhodněném regionu, takže SPSZ celkově reagoval na zvýšenou sociální zátěž v území. Při strategickém plánování byla akcentována tematická oblast zaměstnanosti, neboť Chodov i celé ORP Sokolov mělo dlouhodobě vyšší míru nezaměstnanosti a vysoké procento dlouhodobě nezaměstnaných osob. Cíle a opatření SPSZ v oblasti zaměstnanosti byly vhodně adresované a naprosto relevantní pro řešení situace. V průběhu implementace SPSZ a později se výrazně změnily podmínky na trhu práce, což přispělo ke snížení celkové nezaměstnanosti v obci i regionu a zmírnění potřeby místních intervencí. Přesto zde stále zůstal aktuální důraz na přípravu a uplatnění vícečetně znevýhodněných osob na trhu práce.

6.2.2 Konzistence s potřebami

Konzistence kapacity prováděných opatření s potřebami sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených osob není dostatečná. S ohledem na vysoký počet takto znevýhodněných obyvatel Chodova by bylo zapotřebí většího rozsahu intervencí na podporu zaměstnanosti provázaných s intenzivní sociální prací. Zvolené způsoby řešení však byly adekvátní a jejich rozsah odpovídal aktuálním kapacitním možnostem místních aktérů.

6.2.3 Koordinace

V rámci Lokálního partnerství (LP) se nepodařilo plně rozvinout koordinovanou spolupráci všech relevantních aktérů. Zásadní roli v tom sehrál nezdar spolupráce ASZ s městem, který vyústil v její předčasné ukončení. Díky tomu se nepodařilo vytvořit stabilní platformu lokálního

¹⁷ <https://www.socialni-zaclenovani.cz/metodika-koordinovaneho-pristupu-k-socialne-vyloucenym-lokalitam/>

partnerství, která by se nadále pravidelně scházela a koordinovaně řešila sociální začleňování. Z rozhovorů s místními aktéry ale vyplynulo, že se ve městě na základě sdružení kolem strategického plánování prohloubila spolupráce jednotlivých subjektů, která nadále povětšinou v neformální rovině funguje. Bylo zjištěno, že se pravidelně dvakrát ročně na vyzvání města scházejí místní poskytovatelé sociálních služeb v oblasti dluhů, kteří spolu i jinak intenzivně komunikují a spolupracují. Zástupce organizace Rubikon Centrum potvrdil, že jsou v pravidelném kontaktu s Člověkem v tísní, Světlem Kadaň, Armádou spásy či Gopalou a společně řeší klienty i obecnější záležitosti. Rovněž pozitivně byla respondenty hodnocena spolupráce s městem, které aktivně podporuje aktéry na poli zaměstnanosti. Širší formalizovaná platforma, zahrnující všechny podstatné aktéry včetně institucí sídlící mimo město (např. ÚP, OSPOD) však v Chodově nevznikla, efektivita strategického plánování řešení sociálního vyloučení a jeho praktické implementace je tak dosti oslabena.

6.2.4 Synergie na úrovni opatření

Cíle a opatření, tak jak byly formulovány ve strategickém plánu, měly potenciál pro vyvolání synergického efektu, neboť byl vytvořen vhodný komplex intervencí zahrnující zvýšení uplatnitelnosti znevýhodněných, tvorbu pracovních míst, prevenci a řešení zadluženosti i vytváření pobídek pro místní zaměstnavatele. Vzhledem k tomu, že většina naplánovaných opatření nebyla realizována, nemohly se synergie rozvinout a pokud někde k synergickému efektu došlo, lze jej považovat za náhodný vedlejší dopad jednotlivých aktivit.

6.2.5 Udržitelnost

V tematické oblasti zaměstnanosti SPSZ nebyla realizována většina plánovaných aktivit, není proto relevantní hodnotit implementaci SPSZ z hlediska udržitelnosti. V této souvislosti můžeme pouze uvést, že je v Chodově etablováno několik aktérů významných pro uskutečnění pozitivní změny, kteří hodlají v místě dále působit a rozvíjet své aktivity (především Chotes s. r. o., Rubikon Centrum z. ú., Člověk v tísní).

6.3 Spolupráce aktérů a Agentury pro sociální začleňování

Spolupráce města a ASZ zpočátku probíhala standardním způsobem, zástupci města počátek spolupráce hodnotili velice pozitivně, stejně jako osobu první lokální konzultantky. Agentura přinesla do lokality novou energii a motivaci k řešení vleklých strukturálních problémů. Lokální konzultantka velmi dobře komunikovala s městem a podařilo se jí sesíťovat všechny důležité místní aktéry. V průběhu roku 2015 ale přišla již výše zmiňovaná krize v ASZ, kdy spolu s vedením odešla velká část zkušených zaměstnanců – mezi nimi i lokální konzultantka pro Chodov - a ASZ byla několik měsíců značně paralyzovaná. Po odchodu první lokální konzultantky se v Chodově rychle po sobě vystřídali dva konzultanti, z nichž jeden byl v problematice úplným nováčkem a neměl dostatek kompetencí k vedení strategického plánování ani vytváření projektů vyplývajících ze SPSZ. **Výměna lokálních konzultantů** způsobila v lokálním partnerství a kvalitě spolupráce značné trhliny. Dále se začaly nabalovat **problémy související s přechodem na nový režim financování projektových aktivit** – KPSVL. Před spuštěním KPSVL nebyly od řídicích orgánů jasně specifikované podmínky výzev a mnohé plány později nešly realizovat. Ani po zahájení KPSVL často nebyly podmínky výzev předem známy, nebo se měnily, případně bylo řídicím orgánem (typicky IROP) přislíbeno vypsání více výzev, k němuž ovšem poté nedošlo.

V případě Chodova se protnul vliv nejasností ze strany řídicích orgánů operačních programů s **nedostatečnou místní kapacitou pro tvorbu projektů**. Město chtělo podávat několik projektů samo i s partnery, jejich příprava však byla značně podceněna. Podle informací, které

jsme získali při výzkumu, zástupci města nebyli dostatečně kompetentní k vytvoření projektových žádostí, a to ani s podporou projektových specialistů ASZ. Šlo zejména o pozdní zahájení přípravy či nedostatečně kvalitní zpracování podkladů. Město vnímalo období přípravy projektů jako dobu, kdy je ASZ nechala na všechno samotné a nepomohla dosud nezkušeným aktérům v klíčové fázi. S odstupem několika let lze konstatovat, že město a lokální partnerství zřejmě od počátku nebylo dostatečně vedeno k samostatné činnosti a budování vlastních kapacit na zvládnutí přípravy projektů a příliš se spoléhalo na pomoc ASZ. Tento fakt sám o sobě můžeme vnímat jako nesprávné vedení spolupráce ze strany Agentury, musíme ale rovněž připustit, že kdyby se ASZ nacházela v dobré kondici, pravděpodobně by dokázala městu dát lepší podporu a později rozvinout spolupráci směrem k větší samostatné aktivitě města a lokálních partnerů.

Po neúspěšném podání, respektive nestihnutí lhůt pro podání celkem tří projektů, zájem města o spolupráci s ASZ značně ochladl. I přesto, že od poloviny roku 2016 působila v lokalitě nová konzultantka s dostatkem zkušeností a kompetencí k vedení lokálního partnerství, motivace aktérů k dalšímu pokračování slábla. Přispělo k tomu patrně i obecné nastavení města v otázce sociálního začleňování. Systémové přístupy ASZ k sociálnímu začleňování u zástupců města příliš nerezonovaly, město deklarovalo, že jim ASZ nepřinesla žádné nové odborné poznatky a že již delší dobu dělají v sociální oblasti vše pro zlepšení a nehodlají na svém pojetí nic měnit. **Na jaře roku 2017 nespokojenost města se spoluprací vyvrcholila v jednostranné ukončení** odsouhlasené zastupitelstvem Chodova. V červnu 2017 byla spolupráce oficiálně ukončena.

Fungování mezi jednotlivými partnery bylo respondenty popisováno jako dobré, NNO jsou mezi sebou dobře propojeny a průběžně komunikují, rovněž potvrzují dlouhodobě dobrou spolupráci s městem.

Závěrem shrnutí silných a slabých stránek Lokálního partnerství v Chodově

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sesíťování všech relevantních aktérů (udržené po dobu plánování) ▪ Zintenzivnění spolupráce sociálních služeb v oblasti zadluženosti ▪ Ochota města investovat vlastní prostředky do podpory realizace VPP a tvorby pracovních míst u Chotes s. r. o. ▪ Důraz na integraci specifické skupiny osob propuštěných z výkonu trestu ▪ Vysoká kapacita terénní sociální práce města (4 úvazky) umožňující navození pozitivní změny 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozdílnost očekávání města a ASZ od spolupráce ▪ Neprofesionalita ASZ (časté personální změny a nedostatek kompetencí některých pracovníků) ▪ Rozpad LP po úvodních neúspěších při vzniku projektů ▪ Neplnění většiny opatření SPSZ ▪ Absence koordinace a strategické spolupráce všech aktérů ▪ Slabší vůle města k realizaci systémových změn v sociálním začleňování

7 Závěry evaluace

V rámci provedeného evaluačního výzkumu bylo zjištěno, že **spolupráce** města Chodov a Agentury pro sociální začleňování **neproběhla příliš úspěšně** a byla brzy po vzniku SPSZ ze strany města **předčasně ukončena**. Ze strany ASZ došlo k jistým procesním pochybením, a zároveň město Chodov neprojevilo výraznější vlastní aktivitu v oblasti řešení sociálního začleňování.

Většina obsahu SPSZ v oblasti zaměstnanosti, na niž se evaluace zaměřovala, **nebyla naplněna**. Plně bylo realizováno pouze projektové opatření týkající se pracovní integrace osob po výkonu trestu odnětí svobody, které realizovala organizace Rubikon Centrum. Předepsané cíle a indikátory projektu byly naplněny, výstupem projektu je 15 zaměstnaných účastníků, vznik 15 tréninkových pracovních míst či 4 rekvalifikovaní. V rámci realizace projektu *Komplex sociální a pracovní integrace* byly také utvořeny základy lokální sítě zaměstnanosti. V podpoře dlouhodobě nezaměstnaných a jejich uplatnění na trhu práce se v Chodově dále aktivně angažovala městská společnost Chotes s. r. o., která realizovala veřejnou službu a veřejně prospěšné práce a vytvářela fragmenty systému dostupného zaměstnávání.

Zamýšleným dopadem oblasti zaměstnanosti SPSZ bylo **zvýšení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných a jinak znevýhodněných obyvatel Chodova**. K jeho naplnění měla přispět řada opatření, která tvořila vhodný komplex. Přestože většina opatření nebyla plněna, **bylo formulovaného dopadu dosaženo, ale ze zcela jiných důvodů než byla intervence ASZ**. Mezi lety 2014 a 2019 došlo k velmi výraznému **snížení podílu nezaměstnaných v obci Chodov, a to o 6,3 procentního bodu**, a rovněž ke **snížení podílu dlouhodobě nezaměstnaných** z celkového počtu uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce **o 35 p. b.** Dosažení dopadu je výsledkem ekonomické konjunktury České republiky posledních let a obecné situace na trhu práce, nikoliv dopadem implementace cílů a opatření SPSZ.

V rámci hodnocení vývoje stavu sociálního vyloučení v obci bylo zjištěno, že **ve všech sledovaných ukazatelích** (výplata dávek hmotné nouze, nezaměstnanost, zadluženost, kriminalita) **došlo k pozitivní změně**, což svědčí o celkovém sociálním vzestupu města. **Počet sociálně vyloučených** či sociálním vyloučením ohrožených osob se v Chodově od roku 2014 v podstatě **nezměnil**.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Srovnání počtu příjemců dávek hmotné nouze v Chodově, ORP Sokolov a ČR mezi lety 2014 - 2019	8
Tabulka 2: Srovnání podílu nezaměstnaných v Chodově a relevantních územních celcích mezi lety 2014 a 2019 (údaje jsou vždy za měsíc říjen)	9
Tabulka 3: Srovnání podílu dlouhodobě nezaměstnaných v Chodově v letech 2014 a 2019	10
Tabulka 4: Srovnání podílu osob v exekuci v různých územních celcích v letech 2016 - 2019	11
Tabulka 5: Srovnání vývoje indexu kriminality a počtu trestných činů v Obvodním odd. policie Chodov a v ČR (údaje jsou zaokrouhleny na celá čísla)	12
Tabulka 6: Priority a cíle evaluované na základě tematického zúžení.....	17

Seznam schémat

Schéma 1: Postup při stanovování dopadů intervencí	12
Schéma 2: Strategické cíle, opatření a dopad v oblasti zaměstnanosti.....	20